

Franciaországi könyvtárak és médiatárak

Egy tanulmányút tapasztalatai

Pálvölgyi Mihály – Moson Péter

A Pannónia TEMPUS távoktatási ún. JEP projekt keretében 1993 júniusában egy hónapot töltöttünk Franciaországban a nyitott- és távtanulás módszereinek tanulmányozásával¹ a CESI (Centre d'Etudes Supérieures Industrielles, mérnöktovábbképző intézmény) szervezésében. Ez idő alatt, a szorosabban vett programon túl, módunk volt arra, hogy számos könyvtárral, médiatárral, pedagógiai forrásközponttal, vállalati szoftvertárral, illetve önképző s továbbképző központtal ismerkedjünk meg.

Személyesen is tapasztalatokat gyűjthettünk a francia könyvtári, információs rendszerben bekövetkezett változásokról (melyekről Magyarországon is számos tanulmány, ismertetés jelent meg), a közkönyvtárak állami irányítás alól helyhatósági irányítás alá kerülésével (80-as évek), a centralizáció és decentralizáció új formáinak kialakulásával, valamint az informatikai fejlesztéssel összefüggésben.

A tanulmányút céljából következően azt is vizsgáltuk, hogyan tesznek eleget a különböző típusú könyvtárak a nyitott tanulás, továbbképzés stb. igényeinek.

Elsősorban párizsi könyvtárakat látogattunk meg (a Pompidou Központ Nyilvános Tájékoztató Könyvtárát, az Orsay Múzeum Médiatárát, a Cité Médiatárát, a Renault Művek önképző- és továbbképző központját, egy általános pedagógiai

forrásközpontot, az APP-ot, továbbá a Francia Államvasutak egyik képzőközpontját), de megtekinthettük a Caeni Városi Könyvtárát is, mely jól illusztrálta a fent vázolt tendenciákat.

A Pompidou Központ Nyilvános Tájékoztató Könyvtára

A Pompidou Központ meglátogatása szinte „kötelező” jellegű a Párizsba kerülő információs szakembereknek..., bár Magyarországon már számos tanulmány, híradás, ismertetés jelent meg róla, amelyekből képet alkothattunk a használat feltételeiről, körülményeiről², a teljes mozgásszabadságról és zaklatásnélküliségről, az otthonosságról, a szupermarket-típusú önkiszolgálásról³, de a szabadsággal való visszaélésről, a lopásokról, az elektronikus biztonsági rendszer kijátszásáról, a korlátozásmentes használatlal összefüggő zsúfoltságról is⁴.

Az agyonstrapált másológépeket, a karbantartással kapcsolatos problémákat látva, mi is láttunk arra utaló jeleket, hogy bizonyos értelemben „elnyűtté” vált, és megújításra szorul a Központ.

Ugyanakkor a személyes tájékozódás és a kapott ismertetők alapján áttekinthettük a legújabb évek fejleményeit, a fejlődés, változás meghatározó irányát.

A Pompidou Központ világszerte ismert kulturális, művészeti intézmény. Szolgáltatásai sokrétűek és átfogóak a térítésmentesektől (könyvek, más médiák helybeni használata) a térítésesekig (adatbázisok lekerdeazése, kiállítások, zenei, tánc-, irodalmi, színpadi, képzőművészeti stb. rendezvények látogatása). A Központ programjával is hangsúlyozza a „multimédiális” jelleget, s a kultúrák közvetítés, „tesztelés”, az alkotás, kutatás, a kreativitás kibontakoztatásának színhelye.

A Pompidou Központ Nyilvános Tájékoztató Könyvtára (BPI, Bibliothèque Public d'Information) Párizs legnagyobb közművelődési könyvtára. A közel fél millió kötet könyv mellett gyűjti az av-dokumentumokat, a videokazettákat, a diafilmeket, a hangkazettákat, hanglemezeket. Egyik erőssége a zenei médiatári részleg, melynek feladata a zenei információk szolgáltatása, a zenei dokumentumok rendelkezésre bocsátása (beleértve kb. 7 ezer zenei könyvet, 50 zenei folyóiratot, 2500 kottát, 10 ezer hanglemezt és CD-t, 160 CD-videófilmet, 150 mozgófilmet), az ahhoz

szükséges technikai feltételekkel (28 önkihasználó lemezzátszó, 3 CD lejátszó, 4 videólejátszó). A gyermekkönyvtárban az ifjú olvasók szintén könyvek, filmek, videó- és magnókazetták, számítógépes szoftverek között „nöhetnek fel”. A Salle d'Actualité-ban a könyvújdonságok mellett ott vannak a frissen megjelent lemezek, újságok, folyóiratok stb., és mindennapos lehetőség az írókkal, tudósokkal való szervezett találkozás.

A nyelvtanulási részlegben (pl. a Bonjour Salut gyűjtemény esetében) jól érzékelhető Franciaországban is a nyelvtanulási láz, az angol „uralgó szerepe”, de mellette feltűnő az az érdeklődés is, amelyet a látogatók a frankofon országokban beszélt nyelvek iránt tanúsítanak, a hangsúlyt a szóbeli kommunikációs készségek fejlesztésére helyezve.

Az emberi civilizációt, az egyes régiók, népek civilizációját videólemezek segítségével ismerhetjük meg, pontosabban csak betekintést nyelhetünk azokba, hiszen a magyarországit megtekintve úgy tűnt, még elég hiányos és egzotikus az összeállított Magyarországról kialakult képe (csikósok, gulyások, szénégetők stb.).

Az utóbbi években erősen megnövekedett a kurrens időszaki kiadványok iránti igény. A BPI-ben ezt úgy elégitik ki, hogy a nyomtatott példányok és a már korábban is rendelkezésre álló mikrofilmek mellett egyre több időszaki kiadvány kerül CD-ROM-ra. A CCN (Catalogue Collectif National) des Revues Françaises et Étrangères (a francia könyvtárakban megtalálható francia és külföldi folyóiratok központi katalógusa) ugyancsak tanulmányozható CD-ROM-on.

A BPI-ben jelenleg 2400 francia és külföldi időszaki kiadvány, folyóirat férhető hozzá, nyomtatott, mikrofilmes, vagy/és CD-ROM változatban. Nagyon kedvelt a Le Monde teljes szövegű adatbázisa CD-ROM-on. Olyan, a különböző időszaki kiadványokból válogató adatbázis is hozzáférhető, mint a LOGOS és a DELPHES. Az előbbit a Documentation Française, az utóbbit a Chambre de Commerce adja ki.

Tértímentesen tanulmányozható a PAS-CAL CD-ROM bibliográfiai adatbázis is, a műszaki-tudományos publikációkról adván számot (a CNRS – Centre National de la Recherche Scientifique adja ki). A Cité Médiatárhoz hasonlóan a Pompidou Központ is a GEAC rendszert használja, s ebben különbözik a párizsi könyvtári hálózat többi könyvtárától, ahol a CLSI cég LIBS 100 rendszerét vezették, illetve vezetik be.

A BPI katalógusa a Minitelen⁵ keresztül is igénybe vehető online módon, tértől és időtől függetlenül. A BPI-ben lehetőség van természetesen külső adatbázisok tanulmányozására, az azokban való keresésre, de ezért térítési díjat kell fizetni.

Tapasztalataink alapján megerősíthetjük, hogy érvényesül a használóközpontúság, amelyre a fentebb hivatkozott cikkek, tanulmányok, ismertetések is utalnak.

Az információhoz való szabad, formalítások nélküli hozzáférés a jellemző a könyvtár minden tevékenységére. Tájékoztató szórólapjai az aktuális témákban való eligazodáshoz adnak segítséget (látogatásunk időpontjában ezek: a pályaválasztás, elhelyezkedés, idegen nyelvek tanulása, törvények, jogszabályok útvesztőiben való eligazodás; valamint a régiók iránt megnövekedett érdeklődést tükröző kiadványok). A Könyvtár a megszokott, stabil szolgáltatások mellett igyekszik mindig újat, aktuálisat is nyújtani, pl. tanúi lehetünk a PC Nathan mikroszámítógépes szoftver-bemutatónak, (PC Globe, PC Universe, PC Corps Humain, Bureau Magique stb.). A Könyvtár nagy hangsúlyt helyez arra, hogy szolgáltatásait minél jobban megismertesse használóival, különös tekintettel olyan új termékekre, szolgáltatásokra, mint az online katalógus, illetve a CD-ROM. Erre rendszeresen visszatérő formában, de egyedi igény esetében is van mód.

A Pompidou Központ egyik fontos különgyűjteménye a szakmai képzéssel, pályaválasztással foglalkozik. Különösen a fiatalok körében népszerű, hiszen segítséget nyújt az egyes szakmák, szakképzési ágak megismerésében, s olyan gyakorlati ismeretek elsajátításában, mint pl. hogyan lehet meggyőző szakmai önéletrajzot írni, mik az állásvadászat hatékony módjai stb. Két országos központ szolgáltatásai vehetők igénybe, a Centre d'Information et de Documentation Jeunesse (Ifjúsági Információs és Dokumentációs Központ), valamint az ONICEF (Office National d'Information sur les Enseignements et les Professions = Országos Oktatási és Szakmai Információs Iroda) jóvoltából.

A Cité Médiatára (Mediathèque de la Cité)

A La Villette egykori vágóhídjai és állatvására helyén több éves munka eredményeképpen

1986-ban átadták Franciaország legnagyobb kiállító-, szabadidő- és kongresszusi központját. 55 hektáron terül el, s az óriási parkon, koncertcsarnokon, színházon kívül legnagyobb látványosság, „négycsillagos látnivalója”, a Cité (teljes nevén Cité des Sciences et de l'Industrie = tudományos és ipari város).

A Cité a maga 30 ezer m²-nyi területével a tudomány, a technika, az ipar világát ismerteti meg a látogatóival. Naponta tízezerrel vonzzák az iskolás csoportokat, a családokat, az érdeklődőket a francia és külföldi turistákat az olyan látványosságok, mint az állandó és időszakos kiállítások, az akvárium, a planetárium, a tengeralattjáró, a Géode (a világ legnagyobb felületű filmvásznával ellátott filmszínháza), de a Médiatárat is naponta átlagosan mintegy 4 ezren keresik fel.

A Médiatár⁶ alapterülete 8 ezer m²; 300 ezer könyvvel, 2700 időszaki kiadvánnyal, 3 ezer av-dokumentummal, 1300 szoftverrel rendelkezik.

A Médiatár munkatársainak száma 160. A látogatók kiszolgálását, az online katalógusban való keresést 70 terminál, az av-dokumentumok használatát pedig 180 av-munkahely segíti.

A Médiatár gyűjtőköre szűkebb, mint a Pompidou Központé, s elsősorban a tudományra és technikára koncentrálódik. E területen Franciaország legnagyobb nyilvános könyvtára. A helybenhasználat ingyenes. A kölcsönzéshez olvasójegyet kell váltani, mely gyermekeknek 50, felnőtteknek 200, egy családnak pedig 450 frankba kerül évente, s kölcsönzésen túl, a különböző programok látogatására, helyfoglalásra is feljogosít.

A Médiatár nemcsak a modern tudományok anyagát gyűjti. Szakrészlege, a Tudománytörténeti médiatár (Médiathèque d'Histoire de Sciences) 80 ezer kötetével, 100 féle időszaki kiadványával a 16. századtól a 20. század közepéig teszi lehetővé a tudomány és technika történeti, filozófiai, szociológiai szempontú tanulmányozását.

A vakok és csökkentlátók igényeit szolgálja a Louis Braille-terem, melyben speciális berendezések révén ők is használhatják a Médiatár gazdag gyűjteményét.

A Gyermekekmédiatár az 1-14 éveseket segíti a tudományok és technika felfedezésében. A könyvek, albumok, játékok, filmek és számítógépes szoftverek egyaránt segítik a tanulást és a kulturált kikapcsolódást. A szoftvergyűjteményben a logikai, stratégiai gondolkodást segítők dominálnak.

A Pompidou Központra emlékeztet a Cité azal, hogy nagy hangsúlyt helyez az interaktivitásra, a kreativitás kibontakoztatására. Ezt szolgálják a gyermekváros (Cité des Enfants) játékos foglalkozásai, kreatív műhelymunkája, s természetesen médiatári anyagai (könyvek, av-anyagok és számítógépes szoftverek) is.

A Médiatárban gyűjtött, feltárt és rendelkezésre bocsátott dokumentumok az online katalógusban és a Minitelen keresztül is elérhetők, s különböző szempontok szerint kereshetők. Az online katalógus 70 terminálon keresztül tanulmányozható, használata egyszerű: menü alapján cím, szerző és témakörök szerint történhet a keresés.

A Médiatár fontos gyűjteménye a *Szoftvertár* (Didacthèque)⁷, melynek három részlege van: 1) a nyilvános szoftvertár, mely a felnőtt nagyközönséget szolgálja ki, 2) a szakmai szoftvertár, mely az oktatási, képzési, továbbképzési szakemberek tájékozódását segíti, valamint 3) a gyermekeket szolgáló szoftvertár (ez utóbbi 6 PC-vel és 70 szoftverrel egyben a gyermekekmédiatárnak is része).

- ♦ A nyilvános szoftvertár heti 16 órában tart nyitva, és évente mintegy 20 ezren keresik fel, részben önképzési, részben szakmai képzési céllal. Önkiszolgáló módszerrel vehető igénybe, 21 PC kompatibilis gépen, a középfokú oktatás, illetve felnőttoktatás szintjén, a tudomány, technika területein (beleértve a kommunikációs, információs technikát is.)
- ♦ A szakmai szoftvertár (Didacthèque Professionnelle) 1991 márciusában nyílt meg, s funkciójában, működésében is különbözik a másik két részlegtől. Működtetése, fenntartása az Országos Szakmai Képzési Bizottsággal (Délégation à la Formation Professionnelle), valamint a multimédiák, szoftver, videodiszk és CD-ROM kiadóival kialakított együttműködés alapján történik; a szoftvertárba mintegy letétként bekerül a Franciaországban kiadott oktatászoftverek egy-egy példánya, helyben való tanulmányozásra. Erre a részlegre fokozottan érvényes, hogy az új szellemi termékek tesztelésének a színtere, s működtetésében elengedhetetlen a kiadók, gyártók és a médiatár együttműködése.

A képzési, továbbképzési szakemberek egyénileg és csoportosan vehetik igénybe a

szoftvereket, előzetes megbeszélés, helyfoglalás alapján. Mintegy 1000 oktatási célú (oktatásban felhasználható) szoftver tanulmányozható, tesztelhető itt, s választható ki az adott célnak, igénynek megfelelő. Számos szoftver interaktív, lehetővé teszi matematikai, kémiai feladatok megoldását, vállalati tervek készítését stb. A szimulációs programok többek között az adatbázisok keresésének, irodatechnikai eszközök használatának gyakorlását teszik lehetővé.

Népszerűek a szövegszerkesztő, táblázatkezelő szoftverek s az informatikai programok. A szoftvertermékek között nagy hangsúllyal szerepelnek a nyelvtanulási, informatikai, dokumentációs témakörök is.

A rendelkezésre álló szoftverek adatait elemző lapokon írják le, beleértve a bibliográfiai adatokat (gyártó, kiadó, kiadás éve, ár stb.), a szoftver leírását (típusa, célja, potenciális felhasználói, a használatához előzetesen megkívánt ismeretek), valamint részletes ismertetését (tartalmát, szerkezetét, részeit), illetve a szoftver használatának feltételeit (milyen gépen, milyen konfigurációval futtatható). Az elemző lapok a Szoftvertárban tanulmányozhatók. Lehetőség van a faxon, postán s a Minitelen keresztüli tájékozódásra is, amit számos kurrens tájékoztató füzet is segít. A szoftverek mellett elektronikus könyvek, folyóiratok, kiadói katalógusok is rendelkezésre állnak. A használók áttekintést nyerhetnek arról is, hogy Franciaországban a különböző forrásközpontok milyen szolgáltatásokat kínálnak. A legújabb szoftverek bemutatására demonstrációs és konzultációs napokat szerveznek.

A Cité Médiatárában 450 európai és amerikai adatbázis vehető igénybe, megfelelő térítés ellenében. A tudományos, műszaki, gazdasági és társadalomtudományi adatbázisokhoz a COMETE (Cellule d'Orientation vers les Mémoires Techniques) szolgáltatás nyújt hozzáférést.

A Médiatár nemcsak az egyéneket, hanem az intézményeket és vállalatokat is szolgálja. Különösen fontos a COMETE, s azon keresztül az adatbázisok hatékony használatára felkészítő használóképzés. Tanácsadást nyújt multimédiás gyűjtemények szervezéséhez az av-dokumentumok, szoftverek kiválasztásához, a nyilvános médiatárak működtetéséhez, valamint a szükséges információtechnikai eszközök beszerzéséhez. Rendszeresen állít össze ajánló jegyzéket.

A Cité Médiatára több más intézménnyel, pl. a Továbbképzési célú av-eszközök kutatóköz-

pontjával (ORAVEP Observatoire des Ressources Audiovisuelles pour l'Education Permanente) együttműködve, 1993-ban kiadták a multimédia forrásközpontok országos leőhelyjegyzékét, mely a képzést, továbbképzést szolgáló 150 központ pontos nevét, címét, leírását tartalmazza. A faktografikus adatokon kívül a kötet tanácsokat ad e központok megszervezéséhez, továbbá bemutat hat részletes esettanulmányt a gyakorlati problémák illusztrálására. Természetesen mutatókat és bibliográfiákat is tartalmaz.

Orsay Múzeum

Az Orsay Múzeum (Musée d'Orsay) elsősorban az 1848-1914-es időszak festményeit, szobrait, fényképeit, építészeti rajzait, képzőművészeti alkotásait gyűjti s tárja látogatói elé. E műalkotások, s a művészeti korszakok alaposabb megértését segíti a videotéka, audiotéka, a képi adatbázisok, a katalógusok és más nyomtatott és av-dokumentációs anyagok, s ezeken felül még a múzeum rendkívül gazdag választékú könyvesboltja.

1986-tól használják az IDMO (Images et Documents du Musée d'Orsay) multimédia adatbázist, mely az 1847-1914 között keletkezett műalkotásokat dokumentálja, szöveges és képi információt ad 27 ezer műről, 8 ezer képről, melyet az érdeklődők egyszerre 6 terminálon kérdezhetnek le. A terminálok kétképernyősök, az egyik a kép, a másikon a szöveg tanulmányozható, használatuk önkiszolgáló módszerrel történik: az adatbázisban a műalkotások címe, a művészek neve szerint lehet keresni.⁸

A múzeum napi 6 ezer látogatójából egyes adatok szerint átlagosan 126 az, aki naponta legalább 6 percig használja a képi adatbázist; más számítások szerint évente mintegy 39 ezren veszik igénybe.

A „Programme photographie” szoftver a 20. század elejéig ismert meg a fényképezés fejlődésével, illusztrált szövegek segítségével.

A Van Gogh, illetve a Degas program segítségével megismerhető a nagy művészek élete és művészete, képes és szöveges ismertetések alapján.

A *Ki alkotta?* (De qui est-ce?) szoftver a művészeti önképzést, a műalkotások felismerését szolgálja azzal, hogy a használónak a képernyőn

megjelenő műalkotást kell felismernie, és begépelnie a művész nevét.

A Múzeum 1992-ben ötéves kutatási szerződést kötött a Digital céggel, s eszerint a múzeumban nyilvánosan tesztelhetők az elkészült szoftverek, a két intézmény együttműködik az embergép párbeszéd módszertani fejlesztésében, az adatbázishasználat, hálózati működés műszaki fejlesztésében, és CD-ROM adatbázisok ki-fejlesztésében.

A Digitallal közösen interaktív szoftvert dolgoztak ki „*Apprendre a voir*” (Tanuljuk meg, hogy szemléljük a műalkotásokat!), mely képelemzések segítségével „felkészít” a műalkotások különböző szempontok (szerkezet, megvilágítás, szín, tér stb.) szerinti szemléletére, elemzésére. A képek az IDMO adatbázisból származnak.

Az „Encyclopédie” szoftver célja, hogy a látogatókat az 1848-1914-es időszak művészetéről, művészeti irányzatáról, azok kapcsolatairól tájékoztassa.

A múzeum részt vesz a RAMA programban (Remote Access to Museum Archives), melynek célja a múzeumi könyvtárak, archívumok távol-sági elérése, és az európai múzeumok közötti elektronikus kommunikációt segítő, RACE programban (Research and Development in Advance Communication for Europe), mely az európai partnermúzeumok között az interfészek, kommunikációs protokollok alkalmazását segíti.

Az egyedi képzést támogató forrásközpontok (APP-k)

A hatalmas könyv- és médiatárak mellett kisebb, speciális célú forrásközpontokat is meglátogattunk. A 80-as évek második felétől kezdve Franciaországban mintegy 400, személyre orientált tanulási központ (APP = Atelier Pédagogique Personalisé) jött létre. Mindegyik egy-egy meghatározott témakörben személyre, egyénre szabott tanulást, önképzést, szakmai képzést tesz lehetővé. Az állam és a helyi önkormányzatok közösen tartják fenn ezeket, általában heti 30 órában, és használatuk a beiratkozott hallgatók számára ingyenes.⁹ A leggyakoribb tárgyak: a francia és az angol nyelv, a matematika, a logika és az informatika alapjai.

A beiratkozás és felvételi után személyre sző-lőan meghatározott tanulási ütemterv szerint,

kiscsoportos környezetben folyik a tanulás, a forrásközpontban beszerzett és rendelkezésre álló sokféle médium (tanulási útmutató, jegyzet, önel-lenőrzést biztosító feladatsor, videók, hangkasseták, szoftverek) alapján. Az eredményes tanulást szolgálja az állandóan jelenlevő, jól felkészült szakmai konzulens, aki figyelemmel kíséri a hallgatók munkáját, és szükség esetén segít és irányít. A forrásközpontok elsősorban a fiatalabb korosztály továbbtanulási, illetve a munkahelyi el-helyezkedési esélyeinek javítását szolgálják. Az állam és a helyi önkormányzatok közösen tartják fenn, használatuk a felvett hallgatók számára ingyenes. A forrásközpont látogatói között sok a bevándorló, akik itt segítséget kapnak a beilleszkedéshez, a francia nyelv és néhány alapvető tárgy alaposabb elsajátításához.

E pedagógiai forrásközpontoknak kialakult egy olyan változata is, mely a vállalatoknál működik, és egyaránt szolgálja a vállalat igényeit, szükségleteit és az alkalmazottak önképzési, továbbképzési ambícióit. Neve, Centre de Formation Individualisé (közismert nevén CEFI). Ezek a személyre orientált képzési központok ugyancsak a 80-as évek második felében alakultak ki. A Renault vállalatnál az elsőt 1988-ban hozták létre, melyet 1992 végéig 10 újabb követett.

Azt tapasztaltuk, hogy rendkívül fontos a forrásközpont vezetője, a szakmai konzulens és az „önképzős” közötti szoros együttműködés, valamint a kiscsoportos foglalkozás szervezett lebonyolítása. Az APP-hez hasonlóan itt is a francia, az angol nyelv és az informatika áll a tanulás középpontjában, de hangsúlyt kapnak a természettudományos ismeretek és az adott vállalat sajátos igényeinek megfelelő témakörök is.

Tanulságos volt a Francia Államvasutak (SNCF) Saint Lazare-i továbbképzési forrásközpontjának a meglátogatása, ahol is 13 számítógépes munkahely áll napi 7 és fél órában rendelkezésre, ami évi 25 000 óra önképzési, továbbképzési kapacitást jelent.

A központ 1990-ben nyílt meg, s a rugalmas, általános és szakmai, egyéni tempójú továbbképzést segítő oktatószoftverjei segítségével. Ez az irányított szakmai önképzést támogató központ a párizsi vasutasok igényeit elégíti ki. „A beiskoláztatásról” a munkahely és az egyén közösen dönt. Naponta meghatározott ütemterv szerint 39-en veszik igénybe. A használók meghatározott tanulási, továbbképzési terv szerint tanulnak, részben önállóan, részben konzulensek irányítá-

sával, akik állandóan kéznél vannak, segítenek az egyénre szabott tanulási terv kialakításában, tanácsot, segítséget nyújtanak. A tanfolyam végén értékeli a résztvevők teljesítményét. A központban jelenleg 60 szoftver használható, ilyen pl. az ARIANE (munkabizottság), a GRECO (gazdasági), CHSCT (munkahigiéné), ARCHIMÉDE (adminisztráció). A Microssimo (informatika alapok), ICARE (problémaelemző és -megoldó), Parpege TADST (problémaelemző, feladatgeneráló) szoftverek az írásbeli kommunikációs készségek fejlesztését, jelentés készítését, termelési, gazdasági, pénzügyi, számítási feladatok megoldását segítik.

A Francia Államvasutak országosan több ilyen központot hozott létre, melyek decentralizált hálózatban, egységes elvek alapján működnek¹⁰. Ez a fajta módszer a France Telecom, a Posta, a bankok, a Renault stb. érdeklődését is kivívta, és számos hasonló központ létrehozásához vezetett.

Caeni Városi Könyvtár

A CESI Rouenban működő normandiai részlegének megismerése során sort kerítettünk a Caeni Városi Könyvtár meglátogatására.

Caen Alsó-Normandia székhelye. Városi könyvtára 1811-ben nyitotta meg kapuját nyilvános könyvtárként, az egykori Eudiste kápolnában, mely az 1944-es bombázások következtében elpusztult. A háború után komoly támogatást kapott, és az új modern központi könyvtár építése 1971-ben fejeződött be. A jelentős múlttal és hagyományokkal rendelkező könyvtár több szempontból is úttörő szerepet játszott, pl. 1984-ben itt nyitották meg Franciaország első szoftvertárát, ahol a szoftverek kölcsönözhetőek, s 1986-ban az elsők között került sor a könyvtár automatizálására, integrált könyvtári rendszer bevezetésére. Az önkormányzat támogatásával információban gazdag könyvtárismeretöt adtak ki¹¹, mely külön hangsúlyozza, hogy a könyvtár a hagyományok ápolása mellett nyitott a modern információs technológiák alkalmazásában is.

A központi könyvtár alapterülete 7 ezer m², olvasóinak száma több mint 30 ezer, és az éves kölcsönzések száma 700 ezer. A központi könyvtár mellett a városban 8 fiókkönyvtár működik. A hálózatnak bibliobusza is van.

A központi könyvtár hetente 50 órát tart nyitva. A gyermekkönyvtár már 12-18 hónapos kortól (!) várja a „használókat”.

1986-ban vezették be a Computer Library System International (CLSI) integrált könyvtári rendszerét, a LIBS 100-at, amelyet Unix hálózatban használnak. A könyvtár minden munkafolyamatát, szolgáltatását és valamennyi dokumentumtípusát integrálták. A könyvtár online katalógusa a központi könyvtáron kívül elérhető a fiókkönyvtárakból is, sőt a katalógus 1991 óta a Minitelen keresztül is lekérdezhető. A katalógus leíróhelyre vonatkozó információkat is tartalmaz. A keresés történhet szerző, cím, tárgykör szerint, illetve ezek kombinációival, továbbá a kiadás éve, nyelve, a dokumentum típusa stb. alapján. Lehetőség van az indexben böngésző keresésre, de a keresőszavak közvetlen bevitelére is.

A katalógusban az 1985 után állományba vett dokumentumok (könyv, időszaki kiadvány, av-dokumentum) adatai találhatóak meg. Az 1985 előtt állományba vett könyvek a mikrofilmes katalógusban tanulmányozhatók.

A központi könyvtárhoz kapcsolódnak a fiókkönyvtárakon kívül más könyvtárak is. A hálózat kapcsolódik a roueni felső-normandiai könyvtárhoz és a párizsi nemzeti könyvtárhoz.

A könyvtár aktív nemzetközi kapcsolatokat épített ki, elsősorban a Hampshire County Libraryval (melyen keresztül hozzájuthatnak a brit dokumentumokhoz), valamint Romániával és számos fejlődő országgal.

A caeni helyismereti gyűjtemény elsősorban Alsó-Normandiával foglalkozik, de gyűjti az ún. „angol-normann” szigetek anyagát, illetve az azokra vonatkozó anyagokat is. (Párizs „frankofon” jellege után feltűnő volt Caen, s általában Normandia kétnyelvűsége, a múzeumokban, az utcán, s úgy tűnt, kultúráját, mentalitását tekintve valamifajta átmenetet képez Franciaország és Anglia között.)

A Caeni Városi Könyvtár egyik híressége a Logitéka, a számítógépes szoftvertár, az első ilyen részleg egész Franciaországban. 1984 óta tartó működése függvénye a másolást tiltó jogszabályok megtartásának, ugyanis komolyabb visszaélések esetén a részleg bármikor megszüntethető.

A szoftverek kölcsönzéséért az áruktól függően 8-22 frankot kell fizetni. A tár hetente háromszor nyit egy és háromnegyed órára. A szoftvert helyben is ki lehet próbálni. Az itt kölcsönözhető

szoftverek Amiga, Amstrad, Apple, Atari, Commodore, Thompson, illetve IBM PC és kompatibilis gépeken futtathatók.

A könyvtár videórészlegében a videófilmek megtekintésén túl szerkesztésre is van lehetőség. Itt található Franciaország legnagyobb hangtára. Vakok, csökkentlátók, könyvet forgatni nem tudó idős emberek számára 6000 hangos könyv és rádiójátékok hangkazettája áll rendelkezésre a kölcsönzéshez vagy a helybenhasználathoz. Egy speciális készülék (Delta) lehetővé teszi a CD-ROM adatbázisok, a Minitel és mikroszámítógépek használatát.

Az információs és dokumentációs részlegben a kézikönyvek és az 500 időszakos kiadvány mellett, dokumentációs célú videókazetták és nyelvi kazetták találhatóak. A CD-ROM-ok ugyancsak helyben tanulmányozhatók, hasonlóan az 1920 előtt kiadott könyvekhez.

Lehetőség van az ún. telereferenz igénybevételére, a nagy adatbázisok, PASCAL, FRANCIS stb. használatára, telefonon és telefaxon kért tájékoztatásra, más könyvtárak, információs központok szolgáltatásainak igénybevételére. A külső dokumentumszolgáltatás a NIST-en (Institut de l'Information Scientifique et Technique, Tudományos és Műszaki Információs Intézet) keresztül gyorsan valósul meg.

A francia könyvtárakra jellemző módon számos rendezvényt, összejövetelt, vetélkedőt, kiállítást tartanak a könyvtárban, technikailag megfelelően felszerelt termekben.

Összefoglalva, tanulmányutunk során is tapasztalhattuk, hogy tovább folytatódnak az 1980-as években megkezdődött jelentős változások¹² a francia könyvtári és információs rendszerben. Növekszik a decentralizáció, a regionalitás szerepe, a könyvtárak multimédia gyűjteményekké és szolgáltatóhelyekké fejlődnek. Újfajta, elsősorban a képzést, továbbképzést szolgáló forrásközpontok alakulnak ki, melyek tovább árnyalják az egyébként is differenciált francia könyvtári-információs rendszert¹³.

A korábban már említett 1993-as kiadvány¹⁴, mely 150, a képzést, továbbképzést segítő multimédia forrásközpont adatait ismerteti, hat esettanulmányt is tartalmaz, melyekből világosan kiténik, hogy tevékenységük kiterjed a multimédia oktatásban, képzésben való használatával, illetve

további multimédia forrásközpontok létrehozásával kapcsolatos tanácsadásra is.

A Számítógéppel segített Oktatás Országos Központja (CNEAO = Centre National d'Enseignement Assisté par Ordinateur) 1985-től a Párizsi Egyetem mellett működő, de egyetemközi intézmény, amely jó kapcsolatokat épített ki a vállalatokkal is. Feladata az új technológiák oktatásban, képzésben, továbbképzésben való felhasználásának előmozdítása az alábbiak szerint:

- módszertani, technikai, értékelési szolgáltatás,
- segítségnyújtás szoftverkészítéshez,
- szoftver kipróbálás és demonstráció,
- együttműködés európai projektekben (pl. Lingua),
- tanulmányok, felmérések készítése az új technológiák képzési alkalmazásáról (pl. IBM, France, Bull részére),
- szemináriumok, kollokviumok, 1-4 napos gyakorlati foglalkozások szervezése,
- pedagógiai, módszertani anyagok összeállítása,
- kiadványok megjelentetése az AEM (Autoformation et Enseignement Multimédia) sorozatban, melynek egyes kötetei a multimédiával segített önképzés elméleti, kutatómódszertani alapjaival, gyakorlati eredményeivel ismertetnek meg. A legújabb kötetek a számítógéppel segített oktatással, annak terminológiájával, szoftverkészítés szempontjaival, a képzésben való felhasználással, valamint a szakértő rendszerekkel foglalkoznak.

Kifejezetten a szoftvergyűjtemények létrehozásával és működtetésével foglalkozik egy szintén 1993-ban megjelent módszertani kiadvány, mely a közművelődési könyvtárak és médiatárak, a dokumentációs központok és a tanulási forrásközpontok számára ad jól használható gyakorlati tanácsokat¹⁵, részletesen szólva többek között a Cité Médiatára, a BPI és a Caeni Városi Könyvtár tapasztalatairól is.

Várható, hogy ennek a franciaországi, koncentrált, országos szintű fejlesztésnek a hatása a közeljövőben még jobban érvényesül a könyvtárakban, médiatárakban, s a már működő szoftvertárak mellett egyre több új létesítésére kerül sor, a nyitott, rugalmas tanulás és távoktatás segítése érdekében.

Irodalom

1. MOSON Péter – PÁLVÖLGYI Mihály: A mérnökképzés új útjai Franciaországban. Budapest-Szombathely, 1993. 25 p. (kézirat)
2. A Könyvtári és Dokumentációs Szakirodalomban már 1983-ban is jelentek meg ismertetések a Pompidou Központ könyvtáráról: a 83/319. tétel a használóképzéssel, a 83/639. tétel a nyelvi laborral foglalkozik, majd pl. a 90/0830 tétel az információhasználattal. Általánosabb ismertetést tartalmaz: Bemutatjuk a Pompidou Központot. In: Hol-mi? 1985. 28-31.p.
3. TÓSZEGI Zsuzsanna: Lehet-e egy könyvtárak ars poética? A párizsi Bibliothèque Public d'Information a Pompidou Központban. In: Könyvtáros, 1990. p.289-296.
4. VÁRKONYI Tibor: Szajna parti jegyzetlapok. Elnyűtt Pompidou. In: Magyar Nemzet, 1991. szept. 28. (Utánközlés: OSZK híradó, 1991. 9-10. sz. p.32-33.
5. A Minitel szolgáltatásról részletesebben ld.: Marchand, M.: Telematics in France: Panorama and prospects. In: Online review, vol.12. no.2. 1988. p.109-117. Ismert. Roboz Péter: A telematika Franciaországban. In: Tudományos és műszaki tájékoztatás, 37.évf. 1990. 3-4.sz. p.157-159.
6. BISBROUCK, M.F.: La Médiathèque de la Cité des Sciences et de l'Industrie. In: Bulletin des bibliothèques de France, vol. 35. 1990. no.2. p.136-138.
7. MULLER, Joelle: Les Didacthèques de la Villette. Informations Libre Service et Centres de Ressources Multimédias. FIT. no. special, April, 1992. ADITE
8. COUNTENCEAU, Marie-Jo: Le Musée d'Orsay crée un Atelier Multimédia. In: Le magazine des nouvelles technologies de l'information, 25. Mai 1993. p.6-7.
9. Les ateliers pédagogiques personnalisés (APP). In: Actualité de la formation permanente, no.99. Marc-April 1989. p.30-84.
10. ANDRIEU, Raymond – BRETON, Jean-Marc: Les nouvelles technologies de formation à la SNCF. In: Rail International, Décembre 1992. p.13-19.
11. Caen Bibliothèque Municipale. Guide de lecteur. Une réalisation de Service Communication et de la Bibliothèque Municipale. Caen, 1992. 30 p.
12. VITIELLO, Giuseppe: A francia könyvtári rendszer. In: Könyvtári figyelő. 3(39.) évf. 1993. 2.sz. p.254-255.
13. DÉSCHAMPS, Christine: Cooperation and networking between French libraries. In: Libri,vol.41. 1991. no.4. p.267-271.
14. Répertoire national des centres de ressources multimédias. Ed. Observatoire des Ressources Audiovisuelles pour l'Education Permanente, Didacthèque de la Cité des Sciences et de l'Industrie, Multiface, et Association de Promotion des Centres de Ressources. Paris, 1993.
15. MULLER, Joelle: Les logithèques. Paris, Editions du Cercle de la Librairie Collection Bibliothèques, 1993. 160 p.

A szerző 1993 őszén az MKE Mezőgazdasági Könyvtárosok Szekciója tagjaival együtt hollandiai tanulmányúton járt. Beszámolója felkeltheti azoknak a szakembereknek a figyelmét is, akik közvetlenül nem foglalkoznak mezőgazdasági információval.

Mezőgazdasági információs rendszer Hollandiában

Billédi Ferencé

Remélem, nem tűnik túlzó elfogultságnak, ha azt mondom, hogy jelenleg hazánkban – de a világ majd mindegyik országában – a mezőgazdaság információellátása rendkívül fontos feladat, nemcsak a szakterület, hanem a nemzetgazda-

ság szempontjából is. Magyarországon, tekintettel azokra a gyökeres változásokra, amelyek a mezőgazdaságban is végbementek és most is zajlanak, különösen fontos ez a kérdés.

Napjainkban a mezőgazdasági szaktájékoztatást – hasonlóan a többi szakterülethez – az elektronizáció, a nemzetközi adatbázisok intenzív használata, a korszerű információhordozók, (CD-ROM, multimedia stb.) kiterjedt alkalmazása jellemzi. Az információs szolgáltatások előállításában és a felhasználóhoz való eljuttatásban nemzeti és nemzetközi szinten egyaránt a szervezett és többszintű kooperáció vált uralkodóvá.

A holland mezőgazdaság információellátásának rendszere jól példázza mindezeket a főbb jellemzőket.

Irodalom

1. MOSON Péter – PÁLVÖLGYI Mihály: A mérnökképzés új útjai Franciaországban. Budapest-Szombathely, 1993. 25 p. (kézirat)
2. A Könyvtári és Dokumentációs Szakirodalomban már 1983-ban is jelentek meg ismertetések a Pompidou Központ könyvtáráról: a 83/319. tétel a használóképzéssel, a 83/639. tétel a nyelvi laborral foglalkozik, majd pl. a 90/0830 tétel az információhasználattal. Általánosabb ismertetést tartalmaz: Bemutatjuk a Pompidou Központot. In: Hol-mi? 1985. 28-31.p.
3. TÓSZEGI Zsuzsanna: Lehet-e egy könyvtárak ars poética? A párizsi Bibliothèque Public d'Information a Pompidou Központban. In: Könyvtáros, 1990. p.289-296.
4. VÁRKONYI Tibor: Szajna parti jegyzetlapok. Elnyűtt Pompidou. In: Magyar Nemzet, 1991. szept. 28. (Utánközlés: OSZK híradó, 1991. 9-10. sz. p.32-33.
5. A Minitel szolgáltatásról részletesebben ld.: Marchand, M.: Telematics in France: Panorama and prospects. In: Online review, vol.12. no.2. 1988. p.109-117. Ismert. Roboz Péter: A telematika Franciaországban. In: Tudományos és műszaki tájékoztatás, 37.évf. 1990. 3-4.sz. p.157-159.
6. BISBROUCK, M.F.: La Médiathèque de la Cité des Sciences et de l'Industrie. In: Bulletin des bibliothèques de France, vol. 35. 1990. no.2. p.136-138.
7. MULLER, Joelle: Les Didacthèques de la Villette. Informations Libre Service et Centres de Ressources Multimédias. FIT. no. special, April, 1992. ADITE
8. COUNTENCEAU, Marie-Jo: Le Musée d'Orsay crée un Atelier Multimédia. In: Le magazine des nouvelles technologies de l'information, 25. Mai 1993. p.6-7.
9. Les ateliers pédagogiques personnalisés (APP). In: Actualité de la formation permanente, no.99. Marc-April 1989. p.30-84.
10. ANDRIEU, Raymond – BRETON, Jean-Marc: Les nouvelles technologies de formation à la SNCF. In: Rail International, Décembre 1992. p.13-19.
11. Caen Bibliothèque Municipale. Guide de lecteur. Une réalisation de Service Communication et de la Bibliothèque Municipale. Caen, 1992. 30 p.
12. VITIELLO, Giuseppe: A francia könyvtári rendszer. In: Könyvtári figyelő. 3(39.) évf. 1993. 2.sz. p.254-255.
13. DÉSCHAMPS, Christine: Cooperation and networking between French libraries. In: Libri,vol.41. 1991. no.4. p.267-271.
14. Répertoire national des centres de ressources multimédias. Ed. Observatoire des Ressources Audiovisuelles pour l'Education Permanente, Didacthèque de la Cité des Sciences et de l'Industrie, Multiface, et Association de Promotion des Centres de Ressources. Paris, 1993.
15. MULLER, Joelle: Les logithèques. Paris, Editions du Cercle de la Librairie Collection Bibliothèques, 1993. 160 p.

A szerző 1993 őszén az MKE Mezőgazdasági Könyvtárosok Szekciója tagjaival együtt hollandiai tanulmányúton járt. Beszámolója felkeltheti azoknak a szakembereknek a figyelmét is, akik közvetlenül nem foglalkoznak mezőgazdasági információval.

Mezőgazdasági információs rendszer Hollandiában

Billédi Ferencé

Remélem, nem tűnik túlzó elfogultságnak, ha azt mondom, hogy jelenleg hazánkban – de a világ majd mindegyik országában – a mezőgazdaság információellátása rendkívül fontos feladat, nemcsak a szakterület, hanem a nemzetgazda-

ság szempontjából is. Magyarországon, tekintettel azokra a gyökeres változásokra, amelyek a mezőgazdaságban is végbementek és most is zajlanak, különösen fontos ez a kérdés.

Napjainkban a mezőgazdasági szaktájékoztatást – hasonlóan a többi szakterülethez – az elektronizáció, a nemzetközi adatbázisok intenzív használata, a korszerű információhordozók, (CD-ROM, multimedia stb.) kiterjedt alkalmazása jellemzi. Az információs szolgáltatások előállításában és a felhasználóhoz való eljuttatásban nemzeti és nemzetközi szinten egyaránt a szervezett és többszintű kooperáció vált uralkodóvá.

A holland mezőgazdaság információellátásának rendszere jól példázza mindezeket a főbb jellemzőket.